

بِسْمِ تَعَالَى

سند برنامه ارتقایی

فرهنگ حفاظت از محیط زیست

بسمه تعالی

سند برنامه ارتقای فرهنگ حفاظت از محیط زیست

مصوب جلسه ۷۳۶ مورخ ۱۳۹۸/۱۰/۳ شورای فرهنگ عمومی کشور

مقدمه

شورای فرهنگ عمومی کشور با توجه به اهمیت حفظ محیط زیست، به عنوان یکی از شاخص‌های مهم توسعه متوازن و پایدار و در اجرای اصل ۵۰ قانون اساسی جمهوری اسلامی، به منظور ایجاد بسترهای فرهنگی و اجتماعی لازم و نیز در راستای اجرای سیاست‌های کلی حفاظت محیط زیست، ابلاغی مقام معظم رهبری^(مدظله العالی) که در آن به محورهای همچون: ایجاد نظام یک‌پارچه ملی محیط زیست، مدیریت هماهنگ و نظام‌مند منابع حیاتی، جرم‌انگاری تخریب محیط زیست، تهیه اطلس زیست بوم کشور، تقویت دیپلماسی محیط زیست، گسترش اقتصاد سبز، نهادینه کردن فرهنگ و اخلاق زیست محیطی مورد تاکید قرار گرفته؛ به خصوص بند ۱ این ابلاغیه (مدیریت جامع هماهنگ و نظام‌مند منابع حیاتی شامل: هوا، آب، خاک و تنوع زیستی، مبتنی بر توان پایداری زیست بوم، به ویژه با افزایش ظرفیت‌ها و توانمندی‌های حقوقی و ساختاری مناسب، همراه با رویکرد مشارکت مردمی) و سایر موارد این ابلاغیه جامع را که در آن، ضرورت مشارکت تمامی دستگاه‌ها و نیز بخش‌های مردمی مد نظر قرار گرفته است؛ «سند برنامه ارتقای فرهنگ حفاظت از محیط زیست» را به شرح زیر تصویب می‌نماید:

تعاریف

۱) محیط زیست

محیطی شامل موجودات زنده (انسان، گیاهان و جانوران) و مواد غیر زنده (آب، خاک و هوا)، منابع طبیعی، عوامل طبیعی و انسان ساختی که بر همدیگر کنش متقابل دارند.

۲) حفاظت از محیط زیست

محافظت، مراقبت، مدیریت و نگهداری از اکوسیستم‌ها، زیستگاه‌ها و گونه‌های حیات وحش، در داخل یا خارج از محیط‌های طبیعی آنها، به منظور حفظ شرایط طبیعی برای ماندگاری طولانی مدت آنها (استفاده نسل حاضر و آیندگان) در جهت حفظ سلامتی و بهبود زندگی انسان‌ها.

۳) فرهنگ حفاظت از محیط زیست

مجموعه باورها، نگرش‌ها و رفتارهای نهادینه شده در زمینه نگهداری و حفظ محیط زیست و جلوگیری از تخریب آن

(۴) آموزش محیط زیست

کوشش آگاهانه جهت حفظ و پایداری محیط زیست از طریق نظام‌های آموزشی رسمی و غیر رسمی برای تمامی اقشار جامعه

(۵) مسئولیت اجتماعی محیط زیستی

مسئولیت اجتماعی یعنی افراد و سازمان‌ها با دغدغه اخلاقی و انسانی به موضوعات و مسائل اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و محیط زیستی می‌اندیشند و دربارهٔ حل آن‌ها اقدام می‌کنند.

(۶) منابع حیات

تمامی منابع طبیعی در کره زمین که زندگی انسان، گیاهان و جانوران وابسته به آنهاست. مهمترین منابع حیات شامل: تنوع زیستی، آب، هوا، خاک و انرژی می‌باشند.

(۷) آلاینده‌های محیط زیست

ماده یا موجود یا حالتی از انرژی که بوم سازگان را تهدید کند یا به آن آسیب رساند به شیوه‌ای که مانع استفاده سودمند از آن در زمان حال یا آینده شود.

(۸) انرژی‌های پاک (تجدید پذیر)

به انرژی‌هایی گفته می‌شود که در طبیعت وجود دارند و در کوتاه مدت قابلیت تولید و تجدید شدن را دارا هستند. محدودیت آن‌ها در میزان انرژی موجود و قابل دسترس در هر واحد از زمان است. شامل: انرژی سبز (زیست توده)، انرژی آبی، انرژی زمین گرمایی، انرژی خورشیدی، انرژی بادی و انرژی‌های امواج، جذر و مد و اقیانوس می‌گردند .

(۹) اقتصاد سبز

اقتصادی که به طور عمده رهیافت‌های کاهش مخاطرات محیط زیستی و آسیب‌های بوم شناختی را به کار می‌گیرد؛ همچنین فراگیری اجتماعی، کارایی منابع و تولید کربن کمتر را در معادلات و تعاریف خود در نظر دارد که حاصل آن بهبود رفاه بشری و تساوی حقوق اجتماعی است.

(۱۰) سواد محیط زیستی

سواد محیط زیستی، شامل اطلاعات و مهارت‌های شخصی و اجتماعی است که انگیزه و توانمندی‌های لازم را برای شناخت و همراهی در حوزه حفاظت از محیط زیست ایجاد می‌کند؛ به گونه‌ای که هدف آن، حفظ شرایط مطلوب محیط زندگی و زیست و جلوگیری از تخریب آن می‌باشد.

(۱۱) توسعه پایدار

توسعه‌ای که با رعایت الزامات زیست محیطی، تأمین نیازهای نسل حاضر را با در نظر گرفتن حق و توانایی نسل‌های آینده برای برآوردن نیازهای‌شان امکان‌پذیر می‌سازد.

(۱۲) شغل سبز

شغل شایسته‌ای است که ضمن تولید کالاها و خدمات با کاهش مصرف انرژی، مواد اولیه و نیز به حداقل رساندن آلودگی‌ها و پسماند؛ در حفظ و احیای کیفیت محیط زیست سودمند است و در نهایت اقتصاد و بنگاه‌های اقتصادی را به سوی توسعه پایدار هدایت می‌کند.

(۱۳) مدیریت سبز

برنامه‌ای است که براساس قوانین برنامه‌های توسعه به منظور بهینه‌سازی مصرف مواد و منابع، کاهش میزان تولید پسماند و بهبود نظام تعمیر و نگهداری وسایل و تجهیزات به جای تعویض آن‌ها اجرا می‌شود.

چشم انداز

دستیابی به جامعه‌ای که درسایه داشتن سواد محیط زیستی در پرتو آموزش همگانی محیط زیست، نسبت به شرایط اقلیم و محیط زندگی خود، ارزش‌ها و جایگاه محیط زیست، آگاه بوده و در جهت حفاظت مطلوب و مستمر از منابع طبیعی و زیستی، متعهد و فعال است.

اهداف

هدف اصلی

حفاظت از محیط زیست کشور و حفظ شرایط طبیعی آن از طریق ارتقای فرهنگ حفاظت از محیط زیست جامعه

اهداف کلی

- ۱- افزایش آگاهی عمومی برای آشنا شدن تمامی افراد جامعه با نقش خود در ارتقای فرهنگ حفاظت از محیط زیست و مشارکت در حفاظت از محیط زیست کشور
- ۲- تقویت روحیه مسئولیت‌پذیری اجتماعی و مشارکت آحاد جامعه برای حفظ مطلوب محیط‌زیست و منابع حیاتی طبیعت شامل: آب، خاک، هوا، تنوع زیستی و ...
- ۳- ارتقای نقش دستگاه‌های مختلف و نیز سازمان‌های مردم نهاد و مجموعه‌های مردمی برای فرهنگ‌سازی درجهت حفاظت آگاهانه و داوطلبانه از محیط زیست

راهبردها

- ۱- افزایش دانش، ارتقای نگرش و مهارت سیاست‌گذاران، برنامه‌ریزان، مدیران و کارشناسان دستگاه‌ها و نهادها در زمینه فرهنگ‌سازی در جهت حفاظت از محیط زیست
- ۲- استفاده مناسب و علمی از ظرفیت رسانه‌های دیداری، شنیداری، مکتوب و فضای مجازی در جهت تقویت فرهنگ حفاظت از محیط زیست
- ۳- حمایت از تولید محصولات و آثار فرهنگی و هنری شامل: فیلم، نمایش، موسیقی، نقاشی، عکس و ... با مضامین محیط زیستی
- ۴- پشتیبانی از پویش‌های ملی و منطقه‌ای در زمینه ارتقای فرهنگ حفاظت از محیط زیست بر مبنای ارزش‌های اسلامی و ایرانی
- ۵- توجه مؤثر به گروه‌های هدف خاص، به ویژه کودکان و نوجوانان برای نهادینه کردن فرهنگ حفاظت از محیط زیست
- ۶- حمایت از پژوهشگران حوزه حفاظت از محیط زیست در جهت فراهم کردن محتوای علمی و کاربردی مورد نیاز در بخش‌های مختلف
- ۷- ترویج فرهنگ سرمایه‌گذاری و فعالیت در مشاغل سبز در چارچوب اهداف توسعه پایدار

اقدامات

- ۱- راه‌اندازی و نظارت بر کارگروه ارتقای فرهنگ حفاظت از محیط زیست ذیل شورای فرهنگ عمومی کشور
- ۲- تدوین برنامه جامع ارتقای فرهنگ محیط زیست
- ۳- طراحی و تدوین «مراومه حفاظت از محیط زیست» برای ارتقاء آگاهی و داشتن الگویی مشخص جهت ارائه به عموم افراد جامعه
- ۴- تشکیل انجمن‌های حفاظت از محیط زیست در دستگاه‌ها و بخش‌های مختلف
- ۵- برگزاری کارگاه‌های آموزشی برای مدیران و کارشناسان بخش‌های مختلف با موضوع حفاظت از محیط زیست و ترویج استقرار نظام مدیریت سبز
- ۶- آموزش مفاهیم محیط زیستی در مهدکودک‌ها، مراکز پیش دبستانی و کانون‌های پرورش فکری کودکان و نوجوانان
- ۷- تجهیز کتابخانه‌های عمومی، فرهنگسراها، کانون‌های پرورش فکری کودکان و نوجوانان به تولیدات فرهنگی مرتبط با حفاظت از محیط زیست.

- ۸- طراحی، گنجاندن و تلفیق مفاهیم محیط زیستی در کتب درسی سطوح مختلف آموزشی و اجرای طرح‌های فوق برنامه (اردوهای آموزشی، مسابقات فرهنگی و ...) در مدارس برای دانش‌آموزان، معلمان و اولیای دانش‌آموزان
- ۹- توسعه فعالیت‌های تشکل‌های دانش‌آموزی در جهت ترویج و ارتقای فرهنگ حفاظت از محیط زیست
- ۱۰- بهره‌گیری از جایگاه‌های نماز جمعه در جهت ترویج فرهنگ حفاظت از محیط زیست
- ۱۱- آموزش حفاظت از محیط زیست در مساجد با همکاری ائمه جماعات، کانون‌های فرهنگی- هنری مساجد، پایگاه‌های مقاومت بسیج و هیأت‌های مذهبی
- ۱۲- برگزاری کارگاه‌های آموزشی کوتاه مدت در حوزه‌های علمیه (ویژه طلاب) به منظور ارائه آموزش‌های عمومی در خصوص ترویج فرهنگ مسئولیت‌پذیری دینی و اجتماعی در قبال حفظ و نگهداری از محیط زیست
- ۱۳- حمایت از اقتصاد و مشاغل سبز و فناوری‌های سازگار با محیط زیست با اتخاذ سیاست‌های تشویقی و حمایتی از طریق دستگاه‌های ذی‌ربط
- ۱۴- پشتیبانی از تولید محصولات فرهنگی، هنری با موضوع حفاظت از محیط زیست
- ۱۵- بهره‌گیری از ظرفیت گروه‌های مرجع جامعه (روحانیون، دانشگاهیان، فرهیختگان، فرهنگیان، هنرمندان، ورزشکاران و ...) به منظور تبلیغ و ترویج فرهنگ حفاظت از محیط زیست
- ۱۶- حمایت از انجمن‌های هنری برای برگزاری جشنواره‌های هنری شامل: فیلم، نمایش، عکس، نقاشی، پوستر و ... با موضوع حفاظت از محیط زیست
- ۱۷- پایه‌گذاری و اعطای جوایز ویژه ادبی، فرهنگی و پژوهشی سال، با موضوع حفاظت از محیط زیست
- ۱۸- برگزاری کارگاه‌های آموزشی برای کشاورزان و دامداران با موضوع حفظ منابع حیاتی کشور و ترویج کشاورزی پایدار
- ۱۹- تلاش در جهت ایجاد بسترهای فرهنگی و اجتماعی لازم به منظور کاهش میزان آلاینده‌گی وسایل نقلیه و واحدهای تولیدی و صنعتی کشور
- ۲۰- برگزاری برنامه‌های تفریحی و آموزشی در فضاهای شهری به منظور ارتقای مسئولیت‌پذیری اجتماعی با موضوعاتی همچون عدم رهاسازی، کاهش و تفکیک زباله‌های شهری، حفاظت از عرصه‌های سبز شهری و اراضی ملی (زمین‌های متعلق به سازمان حفاظت محیط زیست و سازمان منابع طبیعی)، جایگزینی مواد و مصالح سازگار با محیط زیست در فعالیت‌های عمرانی.
- ۲۱- ترویج فرهنگ درختکاری و گسترش فضای سبز از طریق اجرای پویش‌های عمومی و صنفی

- ۲۲- برگزاری دوره‌های آموزشی برای مدیران و کارکنان مراکز بهداشتی و درمانی به منظور افزایش آگاهی‌های لازم جهت ساماندهی وضعیت مدیریت فاضلاب‌های بیمارستانی و پسماندهای پزشکی، شیمیایی و دارویی ناشی از مراکز بهداشتی، درمانی، کلینیک‌ها و مطب‌های کشور
- ۲۳- جلب مشارکت خیرین، سازمان‌های مردم‌نهاد و بخش‌های خصوصی و تعاونی برای همکاری و سرمایه‌گذاری در ارتقای فرهنگ حفاظت از محیط زیست
- ۲۴- بهره‌گیری از ظرفیت‌های فضای مجازی به منظور ارتقای فرهنگ حفاظت از محیط زیست
- ۲۵- برگزاری پویش‌های ملی و منطقه‌ای ویژه بانوان، به منظور بالا بردن فرهنگ حفاظت از محیط زیست در میان خانواده‌ها
- ۲۶- توسعه همکاری‌های فرهنگی، منطقه‌ای و بین‌المللی با حمایت از پژوهشگران داخلی و خارجی حوزه محیط زیست و انتشار آثار پژوهشی در این زمینه
- ۲۷- بسترسازی لازم در جهت جذب حمایت‌های مالی سازمان‌های بین‌المللی حامی محیط زیست (مورد تایید مراجع ذی‌صلاح)
- ۲۸- بهره‌گیری از تجارب موفق سایر کشورها در زمینه ترویج فرهنگ حفاظت از محیط زیست
- ۲۹- برگزاری پویش‌های منطقه‌ای و ملی برای انجام فعالیت‌های زیست محیطی شامل: جمع‌آوری زباله‌ها در طبیعت و حفظ و نگهداشت درختان موجود
- ۳۰- تلاش در جهت ایجاد بسترهای فرهنگی - اجتماعی لازم به منظور کاهش تردد خودروهای شخصی در شهرهای پر جمعیت و ترویج حمل و نقل پاک
- ۳۱- برگزاری کارگاه‌های آموزشی و همایش‌های ملی برای صاحبان مشاغل مختلف در جهت ارائه آموزش‌های لازم در زمینه حفظ محیط زیست، مدیریت پسماند و استفاده از انرژی‌های پاک
- ۳۲- افزودن واحدهای درسی و گنجانیدن مفاهیم مرتبط با حفاظت از محیط زیست به صورت میان رشته‌ای، برای رشته‌های مختلف دانشگاهی و سایر مراکز آموزش نظامی و انتظامی کشور
- ۳۳- حمایت از پژوهش‌ها و پایان‌نامه‌های دانشجویی با موضوعات مرتبط با محیط زیست و ارائه آثار پژوهشی برتر به مراکز و نهادهای اجرایی
- ۳۴- نام‌گذاری برخی از مناسبت‌های ورزشی با عناوین مرتبط با حوزه محیط زیست
- ۳۵- برگزاری پویش‌ها و کارگاه‌های کوتاه مدت آموزشی به منظور ارائه اطلاعات لازم به شکارچیان و ساکنین مناطق حیات وحش به جهت حفاظت از حیات وحش و کنترل بی‌رویه شکار
- ۳۶- تولید فیلم، پویانمایی، مجموعه تلویزیونی و برنامه‌هایی در صدا و سیما با موضوع حفظ منابع حیات کشور و حفاظت از محیط زیست

۳۷- افزودن واحدهای درسی و گنجاندن مفاهیم مرتبط با حفاظت از محیط زیست در رشته‌های مختلف مراکز آموزشی فنی و حرفه‌ای

۳۸- برگزاری دوره‌های آموزشی و توجیهی برای مدیران، کارشناسان و برنامه‌سازان صدا و سیما و خبرگزاری‌ها به منظور اهتمام ویژه در تولیدات دیداری و شنیداری آن سازمان به موضوع فرهنگ حفاظت از محیط زیست

۳۹- طراحی و تدوین الگوی متناسب کشاورزی و کشت برای بهره‌گیری کشاورزان در مناطق مختلف کشور

۴۰- تدوین «شیوه‌نامه تولید و مصرف پایدار» برای چگونگی استفاده بهینه از منابع حیاتی و افزایش بهره‌وری، جهت ارائه به بخش‌های صنعتی، کشاورزی و خدماتی

۴۱- ترویج فرهنگ کاهش استفاده از مواد پلاستیکی با ارائه الگوهای جایگزین مناسب و اتخاذ سیاست‌های تشویقی در این خصوص

۴۲- ایجاد بستر مناسب فرهنگی با برنامه‌های آموزشی و تشویقی به منظور عدم انتقال انواع فاضلاب به رودخانه‌ها، تالاب‌ها، دریاچه‌ها و دریاها با همکاری دستگاه‌های ذی‌ربط

۴۳- فرهنگ‌سازی در جهت عدم رهاسازی زباله در معابر عمومی، بوستان‌ها، جنگل‌ها، مراتع، کوه‌ها، بیابان‌ها، مناطق کویری و ...

۴۴- حمایت از پوشش‌های منطقه‌ای با محوریت مراقبت از بهداشت و پاکیزگی مطلوب در محیط‌های آبی و ساحلی

۴۵- تلاش در جهت ایجاد بستر فرهنگی و اجتماعی لازم برای مدیریت پسماند و حمایت از طرح‌های بازیافت زباله‌های خانگی، صنعتی، الکترونیکی و ...

۴۶- طراحی «نشان ملی حفاظت از محیط زیست» به منظور نکوداشت مبتکرین و فعالان شاخص این عرصه

۴۷- تلاش در جهت ارتقاء منزلت اجتماعی پاکبانان و حمایت مادی و معنوی از خدمات آنان

۴۸- تکریم و تجلیل از محیط‌بانان، جنگلبانان و تلاشگران عرصه حیات وحش در قالب حمایت‌های مادی و تشویقی

۴۹- ترویج فرهنگ استفاده از انرژی‌های پاک و تجدیدپذیر، کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای با استفاده از ظرفیت‌های رسانه‌ای

۵۰- استفاده از ظرفیت تبلیغات محیطی و شهری در جهت گسترش فرهنگ حفاظت از محیط زیست

۵۱- ترویج فرهنگ گردشگری پایدار به منظور جلوگیری از آسیب‌های گردشگری به منابع طبیعی و محیط زیست از طریق آموزش‌های مرتبط

۵۲- برگزاری دوره‌های آموزشی برای مدیران و کارشناسان ورزشی به منظور ترویج ورزش‌هایی که در محیط زیست انجام می‌شود و فرهنگ‌سازی لازم برای حفاظت محیط زیست

۵۳- ترویج فرهنگ وقف محیط زیستی از طریق مراکز فرهنگی مردم نهاد و مساجد

۵۴- برگزاری همایش و کارگاه‌های آموزشی به منظور ارتقای آگاهی قضات با موضوعات مرتبط با محیط زیست در جهت اتخاذ تصمیمات متناسب با بزه‌های محیط زیستی

جدول همکاری‌های بین بخشی برای ارتقای فرهنگ حفاظت از محیط زیست

دستگاه اصلی	همکاران	اقدامات
شورای فرهنگ عمومی کشور	<ul style="list-style-type: none"> - سازمان حفاظت محیط زیست - سازمان برنامه و بودجه 	<ul style="list-style-type: none"> - راه‌اندازی و نظارت بر کارگروه ارتقای فرهنگ حفاظت از محیط زیست ذیل شورای فرهنگ عمومی کشور
سازمان حفاظت محیط زیست	<ul style="list-style-type: none"> - سازمان برنامه و بودجه - کلیه دستگاه‌های دولتی 	<ul style="list-style-type: none"> - تدوین برنامه جامع ارتقای فرهنگ محیط زیست - برگزاری کارگاه‌های آموزشی برای مدیران و کارشناسان بخش‌های مختلف با موضوع حفاظت از محیط زیست و ترویج استقرار نظام مدیریت سبز
	<ul style="list-style-type: none"> - وزارت آموزش و پرورش - سازمان بهزیستی کشور - کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان 	<ul style="list-style-type: none"> - طراحی و گنجاندن مفاهیم محیط زیستی در کتب درسی سطوح مختلف آموزشی و اجرای طرح‌های فوق برنامه (اردوهای آموزشی، مسابقات فرهنگی و ...) در مدارس - برای دانش‌آموزان، معلمان و اولیای دانش‌آموزان - آموزش مفاهیم زیست محیطی در مهدکودک‌ها، مراکز پیش دبستانی و کانون‌های پرورش فکری کودکان و نوجوانان - توسعه فعالیت‌های تشکل‌های دانش‌آموزی در جهت ترویج و ارتقای فرهنگ حفاظت از محیط زیست
	<ul style="list-style-type: none"> - وزارت علوم، تحقیقات و فناوری - وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح - دانشگاه آزاد اسلامی 	<ul style="list-style-type: none"> - افزودن واحدهای درسی و گنجاندن مفاهیم مرتبط با حفاظت از محیط زیست به صورت میان رشته‌ای برای رشته‌های مختلف دانشگاهی و سایر مراکز آموزش نظامی و انتظامی کشور - حمایت از پژوهش‌ها و پایان‌نامه‌های دانشجویی با موضوعات مرتبط با محیط زیست و ارائه آثار پژوهشی برتر به مراکز و نهادهای اجرایی
<ul style="list-style-type: none"> - وزارت کشور - سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور - شهرداری تهران - سازمان بنادر و دریانوردی 	<ul style="list-style-type: none"> - تشکیل انجمن‌های حفاظت از محیط زیست در دستگاه‌ها و بخش‌های مختلف - ترویج فرهنگ کاهش استفاده از مواد پلاستیکی با ارائه الگوهای جایگزین مناسب و اتخاذ سیاست‌های تشویقی در این خصوص - حمایت از پوشش‌های منطقه‌ای با محوریت مراقبت از بهداشت و پاکیزگی مطلوب در محیط‌های آبی و ساحلی - تلاش در جهت ارتقاء منزلت اجتماعی پاکبانان و حمایت مادی و معنوی از خدمات آنان - برگزاری برنامه‌های تفریحی و آموزشی در فضاهای شهری به منظور ارتقای مسئولیت‌پذیری اجتماعی با موضوعاتی همچون عدم رهاسازی، کاهش و تفکیک زباله‌های شهری، حفاظت از عرصه‌های سبز شهری و اراضی ملی (زمین‌های متعلق به سازمان حفاظت محیط زیست و سازمان منابع طبیعی) جایگزینی مواد و مصالح سازگار با محیط زیست در فعالیت‌های عمرانی 	

اقدامات	همکاران	دستگاه اصلی
<p>- آموزش حفاظت از محیط زیست در مساجد با همکاری ائمه جماعت، کانون‌های فرهنگی- هنری مساجد، پایگاه‌های مقاومت بسیج و هیات‌های مذهبی</p> <p>- بهره‌گیری از جایگاه‌های نماز جمعه در جهت ترویج فرهنگ حفاظت از محیط زیست</p> <p>- برگزاری کارگاه‌های آموزشی کوتاه مدت در حوزه‌های علمیه (ویژه طلاب) به منظور ارائه آموزش‌های عمومی در خصوص ترویج فرهنگ مسئولیت‌پذیری دینی و اجتماعی در قبال حفظ و نگهداری از محیط زیست</p>	<p>- شورای سیاستگذاری ائمه جمعه</p> <p>- ستاد عالی هماهنگی و نظارت بر کانون‌های فرهنگی، هنری مساجد کشور</p> <p>- مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه کشور</p> <p>- سازمان تبلیغات اسلامی</p>	<p>سازمان حفاظت محیط زیست</p>
<p>- برگزاری پویش‌های منطقه‌ای و ملی برای انجام فعالیت‌های زیست محیطی شامل: جمع‌آوری زباله‌ها در طبیعت، حفظ و نگهداشت درختان موجود</p> <p>- تلاش در جهت ایجاد بسترهای فرهنگی و اجتماعی لازم در زمینه حفظ محیط زیست، مدیریت پسماند و استفاده از انرژی‌های پاک</p> <p>- برگزاری پویش‌های ملی و منطقه‌ای ویژه بانوان به منظور بالا بردن فرهنگ حفاظت از محیط زیست در میان خانواده‌ها</p> <p>- ایجاد بستر مناسب فرهنگی با برنامه‌های آموزشی و تشویقی به منظور عدم انتقال انواع فاضلاب به رودخانه‌ها، تالاب‌ها، دریاچه‌ها و دریاها با همکاری دستگاه‌های ذی‌ربط</p> <p>- فرهنگ سازی در جهت عدم رهاسازی زباله در معابر عمومی، بوستان‌ها، جنگل‌ها، کوه‌ها، مراتع، بیابان‌ها، مناطق کویری و ...</p> <p>- طراحی «نشان ملی حفاظت از محیط زیست» به منظور نکوداشت مبتکرین و فعالان شاخص این عرصه</p> <p>- برگزاری پویش‌ها و کارگاه‌های کوتاه مدت آموزشی به منظور ارائه اطلاعات لازم به شکارچیان و ساکنین مناطق حیات وحش به جهت حفاظت از حیات وحش و کنترل بی‌رویه شکار</p>	<p>- وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی</p> <p>- سازمان صدا و سیما</p> <p>- وزارت آموزش و پرورش</p> <p>- وزارت علوم، تحقیقات و فناوری</p> <p>- وزارت ورزش و جوانان</p> <p>- وزارت کشور</p> <p>- وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات</p> <p>- شهرداری‌ها</p> <p>- وزارت نیرو</p> <p>- وزارت صنعت، معدن و تجارت</p> <p>- معاونت امور زنان و خانواده ریاست جمهوری</p> <p>- وزارت نفت</p> <p>- کرسی یونسکو در آموزش محیط زیست</p>	
<p>- بهره‌گیری از ظرفیت گروه‌های مرجع جامعه (روحانیون، دانشگاهیان، فرهیختگان، فرهنگیان، هنرمندان، ورزشکاران، و ...) به منظور تبلیغ و ترویج فرهنگ محیط زیست</p>	<p>- وزارت آموزش و پرورش</p> <p>- وزارت ورزش و جوانان</p> <p>- وزارت علوم، تحقیقات و فناوری</p> <p>- مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه کشور</p> <p>- سازمان صدا و سیما</p>	<p>وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی</p>
<p>- جلب مشارکت خیرین، سازمان‌های مردم‌نهاد و بخش‌های خصوصی و تعاونی برای همکاری و سرمایه‌گذاری در ارتقای فرهنگ حفاظت از محیط زیست</p> <p>- برگزاری کارگاه‌های آموزشی و همایش‌های ملی برای صاحبان مشاغل مختلف در جهت ارائه آموزش‌های لازم در زمینه حفظ محیط زیست، مدیریت پسماند و استفاده از انرژی‌های پاک</p>	<p>- وزارت کشور</p> <p>- وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی</p> <p>- سازمان صدا و سیما</p> <p>- سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور</p> <p>- نهاد نمایندگی ولی فقیه در دانشگاه‌ها</p>	

اقدامات	همکاران	دستگاه اصلی
<p>- ترویج فرهنگ درختکاری و گسترش فضای سبز از طریق اجرای پویش‌های عمومی و صنفی</p>	<p>- وزارت جهاد کشاورزی - سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور - شهرداری‌ها - سازمان بسیج مستضعفین - سازمان صدا و سیما</p>	<p>وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی</p>
<p>- طراحی و تدوین مرام‌نامه حفاظت از محیط زیست برای ارتقای آگاهی و داشتن الگویی مشخص جهت ارائه به عموم افراد جامعه</p>	<p>- وزارت جهاد کشاورزی - وزارت علوم، تحقیقات و فناوری</p>	
<p>- تکریم و تجلیل از محیط‌بانان، جنگلبانان و تلاشگران عرصه حیات وحش در قالب حمایت‌های مادی و تشویقی</p>	<p>- وزارت جهاد کشاورزی - وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی - قوه قضاییه</p>	
<p>- حمایت از انجمن‌های هنری برای برگزاری جشنواره‌های هنری، شامل: فیلم، نمایش، عکس، نقاشی، پوستر و ... با موضوع حفاظت از محیط زیست - پایه گذاری و اعطای جوایز ویژه ادبی، فرهنگی و پژوهشی سال با موضوع حفاظت از محیط زیست</p>	<p>- سازمان حفاظت محیط زیست - شهرداری‌ها - وزارت نیرو - سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور</p>	
<p>- بهره‌گیری از ظرفیت‌های فضای مجازی به منظور ارتقای فرهنگ حفاظت از محیط زیست</p>	<p>- سازمان حفاظت محیط زیست - سازمان صدا و سیما - شورای عالی فضای مجازی</p>	
<p>- استفاده از ظرفیت تبلیغات محیطی و شهری در جهت گسترش فرهنگ حفاظت از محیط زیست - تجهیز کتابخانه‌های عمومی، فرهنگسراها، کانون‌های پرورش فکری کودکان و نوجوانان به تولیدات فرهنگی مرتبط با حفاظت از محیط زیست.</p>	<p>- وزارت کشور - شهرداری‌ها - سازمان حفاظت محیط زیست</p>	
<p>- پشتیبانی از تولید محصولات فرهنگی، هنری با موضوع حفاظت از محیط زیست</p>	<p>- سازمان حفاظت محیط زیست - وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی - وزارت نیرو - سازمان صدا و سیما</p>	<p>وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی</p>
<p>- حمایت از اقتصاد مشاغل سبز و فن‌آوری‌های سازگار با محیط زیست با اتخاذ سیاست‌های تشویقی و حمایتی از طریق دستگاه‌های ذی‌ربط - حمایت از طرح‌های بازیافت زباله‌های خانگی، صنعتی، الکترونیکی و ...</p>	<p>- سازمان حفاظت محیط زیست - وزارت صنعت، معدن و تجارت - وزارت نیرو - وزارت جهاد کشاورزی</p>	
<p>- برگزاری کارگاه‌های آموزشی و همایش‌های ملی برای صاحبان مشاغل مختلف در جهت ارائه آموزش‌های لازم در زمینه حفظ محیط زیست، مدیریت پسماند و استفاده از انرژی‌های پاک</p>	<p>- سازمان حفاظت محیط زیست - وزارت صنعت، معدن و تجارت - وزارت کشور - سازمان صدا و سیما</p>	

اقدامات	همکاران	دستگاه اصلی
<p>- افزودن واحدهای درسی و گنجانیدن مفاهیم مرتبط با حفاظت از محیط زیست در رشته‌های مختلف مراکز آموزشی فنی و حرفه‌ای</p>	<p>- سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور - وزارت علوم، تحقیقات و فناوری - سازمان حفاظت محیط زیست</p>	
<p>- برگزاری کارگاه‌های آموزشی برای کشاورزان و دامداران با موضوع حفظ منابع حیاتی کشور و ترویج کشاورزی پایدار</p> <p>- طراحی و تدوین الگوی متناسب کشاورزی و کشت برای بهره‌گیری کشاورزان در مناطق مختلف کشور</p> <p>- ترویج فرهنگ استفاده از انرژی‌های پاک و تجدیدپذیر و کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای با استفاده از ظرفیت‌های رسانه‌ای</p>	<p>- سازمان حفاظت محیط زیست - سازمان صدا و سیما - سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور</p> <p>- سازمان حفاظت محیط زیست - وزارت علوم، تحقیقات و فناوری - سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی - سازمان ملی بهره‌وری</p>	<p>وزارت جهاد کشاورزی</p>
<p>- تدوین «شیوه‌نامه تولید و مصرف پایدار» برای چگونگی استفاده بهینه از منابع حیاتی و افزایش بهره‌وری جهت ارائه به بخش‌های صنعتی، کشاورزی و خدماتی</p>	<p>- سازمان حفاظت محیط زیست - وزارت صنعت، معدن و تجارت - وزارت جهاد کشاورزی - وزارت نیرو - وزارت نفت - وزارت علوم، تحقیقات و فناوری</p>	<p>سازمان ملی بهره‌وری</p>
<p>- تلاش در جهت ایجاد بسترهای فرهنگی و اجتماعی لازم به منظور کاهش میزان آلایندهی وسایل نقلیه و واحدهای تولیدی و صنعتی کشور</p>	<p>- سازمان حفاظت محیط زیست - وزارت نفت - وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی - وزارت علوم، تحقیقات و فناوری - سازمان صدا و سیما</p>	<p>وزارت صنعت، معدن و تجارت (صمت)</p>
<p>- توسعه همکاری‌های فرهنگی منطقه‌ای و بین‌المللی با حمایت از پژوهشگران داخلی و خارجی حوزه محیط زیست و انتشار آثار پژوهشی در این زمینه</p> <p>- بسترسازی لازم در جهت جذب حمایت‌های مالی سازمان‌های بین‌المللی حامی محیط زیست (مورد تایید مراجع ذیصلاح)</p> <p>- بهره‌گیری از تجارب موفق سایر کشورها در زمینه ترویج فرهنگ حفاظت از محیط زیست</p>	<p>- سازمان حفاظت محیط زیست - سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی - وزارت علوم، تحقیقات و فناوری</p>	<p>وزارت امور خارج</p>
<p>- تولید فیلم، مجموعه (سریال) و برنامه‌هایی با موضوع حفظ منابع حیات کشور و حفاظت از محیط زیست</p> <p>- برگزاری دوره‌های آموزشی و توجیهی برای مدیران، کارشناسان و برنامه‌سازان صدا و سیما و خبرگزاری‌ها به منظور اهتمام ویژه در تولیدات دیداری و شنیداری آن سازمان به موضوع فرهنگ حفاظت از محیط زیست</p>	<p>- سازمان حفاظت محیط زیست - وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی - وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی - وزارت صنعت، معدن و تجارت</p>	<p>سازمان صدا و سیما</p>

دستگاه اصلی	همکاران	اقدامات
وزارت ورزش و جوانان	- سازمان حفاظت محیط زیست - سازمان صدا و سیما	- نامگذاری برخی از مناسبت‌های ورزشی با عناوین مرتبط با حوزه محیط زیست - برگزاری دوره‌های آموزشی برای مدیران و کارشناسان ورزشی به منظور ترویج ورزش‌هایی که در محیط زیست انجام می‌شود و فرهنگ‌سازی لازم برای حفاظت محیط زیست
وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی	- سازمان حفاظت محیط زیست - سازمان صدا و سیما - وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی	- ترویج فرهنگ گردشگری پایدار به منظور جلوگیری از آسیب به منابع طبیعی و محیط زیست از طریق آموزش‌های مرتبط
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	- سازمان حفاظت محیط زیست - سازمان نظام پزشکی	- برگزاری دوره‌های آموزشی برای مدیران و کارکنان مراکز بهداشتی و درمانی به منظور افزایش آگاهی‌های لازم جهت ساماندهی وضعیت مدیریت فاضلاب‌های بیمارستانی و پسماندهای پزشکی، شیمیایی و دارویی ناشی از مراکز بهداشتی، درمانی، کلینیک‌ها و مطب‌های کشور
قوه قضاییه	- سازمان حفاظت محیط زیست - مرکز پژوهش‌های مجلس	- برگزاری همایش و کارگاه‌های آموزشی به منظور ارتقای آگاهی قضات با موضوعات مرتبط با محیط زیست در جهت اتخاذ تصمیمات متناسب با بزه‌های محیط زیستی
سازمان اوقاف و امور خیریه	- وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی - سازمان تبلیغات اسلامی - مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه کشور - ستاد عالی هماهنگی و نظارت بر کانون‌های فرهنگی هنری مساجد کشور	- ترویج فرهنگ وقف محیط زیستی از طریق مراکز فرهنگی مردم نهاد و مساجد

ساختار مدیریتی

به منظور اجرای مفاد سند، «کارگروه ارتقای فرهنگ حفاظت از محیط زیست»، ذیل شورای فرهنگ عمومی کشور، در سطح ملی و استانی، با حضور اعضای ذیل تشکیل می‌شود:

اعضای کارگروه ملی

- ۱- ریاست سازمان حفاظت محیط زیست (رئیس کارگروه)
- ۲- معاون هماهنگی امور عمرانی وزارت کشور
- ۳- یکی از معاونان وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی (به انتخاب وزیر)

- ۴- نماینده تام‌الاختیار قوه قضاییه
- ۵- معاون پرورشی و فرهنگی وزارت آموزش و پرورش
- ۶- معاون فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
- ۷- معاون فرهنگی، دانشجویی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
- ۸- معاون برنامه‌ریزی و اقتصادی وزارت نیرو
- ۹- معاون فرهنگی و اجتماعی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی
- ۱۰- معاون آموزش، پژوهش و فناوری وزارت صنعت، معدن و تجارت
- ۱۱- رئیس سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی وزارت جهاد کشاورزی
- ۱۲- رئیس سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور
- ۱۳- معاون امور اجتماعی و فرهنگی شهرداری تهران
- ۱۴- نماینده تام‌الاختیار سازمان صدا و سیما
- ۱۵- معاون فرهنگی سازمان بسیج مستضعفین
- ۱۶- معاون امور جوانان وزارت ورزش و جوانان
- ۱۷- مدیرعامل کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان
- ۱۸- معاون وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات
- ۱۹- معاون آموزش وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح
- ۲۰- رئیس سازمان بهره‌وری کشور
- ۲۱- سه نفر از اساتید، کارشناسان و سازمان‌های مردم‌نهاد برجسته کشور در زمینه محیط زیست (به پیشنهاد سازمان حفاظت محیط زیست و تأیید رئیس شورای فرهنگ عمومی کشور)
- ۲۲- معاون آموزش و مشارکت‌های مردمی سازمان حفاظت محیط زیست (دبیر کارگروه)

تبصره ۱:

کارگروه ملی هر شش ماه یکبار گزارش عملکرد خود و کارگروه‌های استانی را به شورای فرهنگ عمومی کشور ارائه می‌کند.

کارگروه استانی

کارگروه استانی از مدیران استانی زیر مجموعه دستگاه‌های عضو کارگروه ملی در هر استان تشکیل می‌شود. کارگروه استانی هر سه ماه یکبار، گزارش عملکرد خود را به کارگروه ملی ارائه می‌نماید.

تبصره ۲۵:

دبیرخانه «کار گروه ملی ارتقای فرهنگ حفاظت از محیط زیست» در سازمان حفاظت محیط زیست تشکیل می شود.

تبصره ۳:

سازمان برنامه و بودجه کشور متناسب با مقدرات بودجه‌ای، اعتبارات لازم را جهت اجرای مفاد این برنامه تأمین می نماید. این سند در جلسه ۷۳۶ مورخ ۱۳۹۸/۱۰/۳ شورای فرهنگ عمومی کشور به تصویب رسید و پس از ابلاغ لازم الاجرا می باشد.

دبیرخانه شورای فرهنگ عمومی